

فیلم مستند
درام و ساختار دراماتیک

همایون امامی

www.ketab.ir

www.ketab.ir

نشر ساقی، ۱۰۶/۷۲

اماسی، همایون
فیلم مستند، درام و سانساز دوامانگ / همایون اماسی، توران ساقی، ۱۳۸۷،
۱۱۲ ص.
۲۱۰۰۰ ریال.
ISBN 978-964-5675-72-9
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات دنیا
۱. سینمای مستند، ۲. سینمای مستند -- ایران
۷۹۱/۱۳۷
PH ۱۹۹۵/۹/۱
۱۳۸۷
کتابخانه‌ی ملی ایران
۱-۸۵۹۳۹

فیلم مستند
درام و ساختار دراماتیک

همایون امامی

www.ketab.ir

کتابخانه ملی

فیلم مستند؛ درام و ساختار دراماتیک

همایون امامی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۸۷، تیراژ: ۲۲۰۰ نسخه

مدیر تولید: داریوش دل‌آرا، ویراستار: محمد قاسمی پور
طراح جلد: پرویز بیانی

ناظر چاپ: حمید علی محمدی، تدارکات: مجید شوقی

لیتوگرافی: کوثر، چاپ: کامیاب

شابک ۹-۷۲-۵۶۷۵-۹۶۶-۹۷۸، قیمت: ۲۴۰۰۰ ریال

حقوق چاپ و نشر محفوظ است. تلفن: ۸۸۸۰۹۷۴۸

فهرست

۱	پیش‌گفتار
۷	بخش اول: تعاریف و کلیات
۳۳	بخش دوم: عوامل ساختاری در فیلم مستند
۳۵	درآمد
۳۷	تدوین
۶۳	صدا
۸۱	سکوت
۹۵	موسیقی
۱۲۳	گفتار متن
۱۵۹	داستان
۱۷۷	اعلام

پیش‌گفتار

نخستین نگارش این رساله به سال ۱۳۷۰ باز می‌گردد. سالی که بالاخره پس از دشواری و رنج و محنت بسیار، امکان فراغت از تحصیل برایم پیش آمد. این‌که می‌گویم فراغت، فراغت نبود، بلکه نوعی فراغت محسوب می‌شد؛ دوری از محیط درس و کلاس. گفتند دیگر بس است. این مدرک، بروید ببینیم چند مرده حلاجیدا تا به آن زمان فکر می‌کردم فراهم آوردن بضاعتی از صناعت سینما و چند و چون فیلم‌سازی و البته سر سوزن ذوقی که در من هست، می‌تواند عاملی برای موفقیت در سینما باشد. سینمایی که آن قدر دوست می‌داشتمش. حالا که همان دست‌نوشته‌ها و همان رساله‌ی مکتوب را به یازدی نشر ساقی به دست چاپ می‌سپارم، در روزگاری دیگر سیر می‌کنم. روزگاری که با آن روزها به لحاظ زمانی پانزده سال، و به لحاظ تجربی صد سال فاصله دارد. دریافت من از فرضیاتی که آن روز حقایق می‌پنداشتم، امروز چیز دیگری است. دیگر

در آن‌جا فیلم ببینم؛ البته در حد مقدمات و تا حدی که سر و صدای دستگاه‌ها و کارکنانش درنیامده بود. محبت‌های او را نیز قدر می‌نهم و از پس این همه سال به یاد دارم. امیدوارم هر کجا هست، مراتب سپاس صمیمانه‌ی من را بپذیرد.

به نظر می‌رسید برای آن مقطع کافی باشد. پس شروع به نوشتن کردم، اگرچه با کمی اضطراب که ناگزیر به انجام مسافرتی طولانی به خارج از کشور بودم و بیم آن می‌رفت که پروژه‌ی عملی و نظری، هیچ کدام به جلسه‌ی دفاعیه نرسند. این‌جا بود که همسر، خانم منور توتونچی، به یاریم شتافت؛ نوشتن از من شد و پاک‌نویس نوشته‌ها از او. با دقتی خاص که چیزی از قلم نیفتد و یا مطلبی دو بار تکرار نشود. او را هم سپاس می‌گویم. هم به خاطر آن زحمات و هم به خاطر زحمات همراهیش در عبور از دشواری‌های زندگی.

جلسه‌ی دفاعیه به هر حال با یاری‌های دل‌سوزانه و صمیمانه‌ی استاد بزرگوار و فقیدم، زنده‌یاد محمدرضا شریفی برگزار شد. به سفر رفتم و پس از مدتی نسبتاً طولانی بازگشتم.

مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی در تابستان ۱۳۷۶ سلسله جلساتی را با عنوان نشست‌های ویژه برگزار می‌کرد که در آن ضمن نمایش و مرور آثار تولیدی خود، بهترین رساله‌هایی که در زمینه‌ی سینمای مستند نگاشته شده بودند را نیز مورد معرفی و تقدیر قرار می‌داد. در یکی از آن جلسات، رساله‌ی بررسی ساختار دراماتیک در فیلم مستند به عنوان رساله‌ای ممتاز انتخاب و مورد تقدیر قرار گرفت.

ایام گذشت؛ به بطالت یا به بار. و چنین شد که به امروز رسیدیم. زمینه‌های مساعد از سوی نشر ساقی برای انتشار رساله فراهم آمد که باعث قدردانی است. البته پیش‌تر می‌بایست از دوست عزیزم، حمید احمدی لاری، سپاس‌گزار باشم که زمینه‌ی این ارتباط را فراهم آورد. باشد که این اثر در کنار سایر آثار منتشره‌ی نشر ساقی، که این روزها در نشر ادبیات سینمای مستند از خود سعی وافر نشان داده، جایگاهی یافته و به نظر آید.

در خاتمه ذکر چند نکته را لازم می‌بینم: نخست آن که این دفتر تکرار همان رساله‌ی یاد شده نیست. بر این باورم که وقتی یک رساله به منظور ارائه به هیئت علمی یک دانشکده نگاشته می‌شود، تعریفی خاص می‌یابد که با تعریف از یک کتاب مفید با مخاطبانی عام متفاوت است. از این رو از همان آغاز تصمیم به بازنویسی گرفتم. با این تمهید که چارچوب مطالب همان باشد، لیکن در جهت تصحیح و تهذیب، مطالبی بر آن افزوده یا از آن کاسته شود. مطالب دوباره بازنویسی شد و کوشیده شد تا هر آنچه که بیان می‌شود از یک سو روزآمد بوده و از سوی دیگر با ارائه‌ی نمونه‌های متأخر که قابلیت‌های نظری یا کاربردهای آموزشی بیش‌تری دارند، مباحث از بهره‌ی آموزشی بیش‌تری برخوردار گردند. بنابراین هر تلاشی جهت تطبیق این کتاب با رساله‌ی ارائه‌شده به دانشکده‌ی سینما - تئاتر جز در مباحث اصلی و چارچوب‌ها، راه به جایی نمی‌برد.

استفاده از مطالب و منابع متعدد فارسی و انگلیسی که طی این سال‌ها منتشر شده‌اند، یکی از موارد تفاوت با رساله‌ی تحصیلی می‌باشد.

در اشاره به نام فیلم‌های خارجی غیر انگلیسی‌زبان، تنها به ذکر ترجمه‌ی انگلیسی عنوان آن فیلم‌ها بسنده شده و از ذکر عنوان اصلی فیلم پرهیز شده است؛ موردی که در اشاره به نام‌های اشخاص لحاظ نگردیده و عناوین به همان صورت اصلی ضبط شده‌اند.

در نگارش مطالب این کتاب یک اصل را همواره مد نظر داشته‌ام، و آن این که هیچ چیز مطلق نیست، بلکه هر حقیقت بسته به اندیشه‌ی افراد خاص می‌تواند تغییر کند. از این رو از بیان تعبیرها و تأویل‌های شخصیم رها شده‌ام و تمامی آن‌ها را به عنوان پیشنهاد مطرح کرده‌ام. در برخی موارد - از جمله تعبیری که در مورد ملاقات خالق و مخلوق در فیلم پرستش، ساخته‌ی خسرو سینایی، مطرح شده است - با اندیشه‌ی سازنده‌ی آن متفاوت بوده است. اما اگر با نیچه هم‌آوا گردیم که می‌گوید «به شمار چشم‌های دنیا شیوه‌های دیدن، پس تأویل‌هایی از حقیقت، پس حقیقت‌های مختلف داریم»^۱ می‌توان پذیرفت که به

بی‌راهه نرفته‌ام. در این‌جا تأیید یا تکذیب خالق اثر، اهمیت چندانی ندارد بلکه مهم تناسبی است که تأویل با نشانه‌های یادشده دارد. از این رو با بررسی زمینه‌های آن می‌توان بستر مناسبی برای بحث - تفاهم یا تعارض - با آن را فراهم آورده و به درک بیش‌تر آن یاری رسانید.

دیگر این که می‌باید از آقای عبدالنبی همایی حداد به خاطر بهره‌ی بسیاری که از رساله‌ی پایان‌نامه‌ی تحصیلی ایشان با عنوان «گفتار در فیلم مستند» نصیب شده، صمیمانه قدردانی و تشکر نمایم. بی‌تردید غنای احتمالی فصل «گفتار» مدیون ایشان است. باشد که همواره سرسبز و سربلند باشند.

در پایان، مراتب قدردانی خویش را تقدیم مدیریت فرهیخته و همکاران متعهد نشر ساقی می‌نمایم که زمینه‌ی نشر این اثر را پس از سال‌ها فراهم آوردند. باشد که سینمای مستند کشور ما در پناه این یاری و مساعدت‌ها بیش از پیش بیابد و شکوفا شود.

همایون امامی

زمستان ۸۵

بی‌نوشت‌ها:

۱. فصل‌نامه‌ی فارابی، شماره‌ی اول، شماره‌ی مسلسل ۲۵، ص ۸۶.

۲. احمدی، بابک، آفرینش و آزادی، انتشارات مرکز تهران، چاپ چهارم، ۱۳۸۵، ص ۲۳۸.